

Black Friday – bra eller dåligt?

Uppgift

Du tränar på att anlägga olika perspektiv på konsumtion utifrån ett dilemma där värderingar och intressen kartläggs.

Arbetsgång

1. Vet du vad Black Friday är? Har du någon gång handlat under Black Friday?

Black Friday

Black Friday infaller i slutet av november och har blivit en mycket stor shoppingdag i USA och Kanada. Enligt en rapport från Svensk Handel 2017 spenderade de som shoppade under Thanksgiving-helgen i USA 289 USD (ca 2 650 kr). Det är ingen officiellt ledig dag, men skolor och många arbetsplatser är stängda. Black Friday uppmärksammades också i Sverige 2013 vilket resulterade i att försäljningen för näthandeln ökade med 100 procent jämfört med en vanlig fredag. Nästan hälften av Sveriges konsumenter planerade, enligt Svensk Handel, att handla under Black Friday 2017. De som gjorde det året innan, 2016, spenderade i snitt 1 817 kr. Det kan jämföras med att svenska konsumenter handlade för 1600 kronor per person inför julen 2017. (Svensk Handel, 2018).

Historien bakom Black Friday:

svt.se/nyheter/konsument/historien-bakom-black-friday

2. Det finns olika perspektiv om fördelar och nackdelar med konsumtion. Nedan finns fyra olika roller som står för olika perspektiv kopplat till konsumtion. De lyfter fram olika ståndpunkter och argument. Studera rollkortet och sammanfatta rollens perspektiv med hjälp av fyra rubriker:
  - Ståndpunkt: Vilken inställning har rollen till konsumtion?
  - Argument: Vilka argument lyfts fram?
  - Åtgärder: Vilka åtgärder lyfter rollen fram?
  - Nyckelbegrepp: Vilka begrepp verkar vara viktiga?

Rollkort 1: Organisationen *Sluta köpa – dela mera*

Black Friday är en dålig idé eftersom det är ytterligare en orsak till den överkonsumtion vi ser. Vi vet redan att med den livsstil som vi har i Sverige idag lever vi som om det fanns 4,2 jordklot. Men vi vet också att vi bara har ett jordklot med resurser som är begränsade. Därför behöver vi främja värderingar och beteenden som leder till lycka istället för överkonsumtion.

Vår uppmaning till alla konsument är att sluta köpa nytt och istället dela mera, det vi omtalar som delningsekonomi. Men som konsument kan man också till exempel köpa på second hand, byta, återvinna eller reparera. Det är också viktigt att påverka andra, vi kan påverka genom att skriva på sociala medier där vi berättar om vad vi har gjort istället för att konsumera. Det är symbolisk handling, men det kan ge effekt eftersom budskapet snabbt kan spridas. Det kan skapa debatt om alla de negativa konsekvenser vi ser idag av den överkonsumtion vi bidrar till. Målet med vår organisation är att få människor att tänka till kring konsumtionssamhällets effekter och på så sätt minska och förändra sin konsumtion. Sprid i dina sociala medier!

Organisationen *Sluta köp – dela mera*

Ståndpunkt

.....

.....

.....

.....

.....

Argument

.....

.....

.....

.....

.....

Åtgärd

.....

.....

.....

.....

.....

Nyckelbegrepp

.....

.....

.....

Rollkort 2: Makthavarna

Makthavarna styrs av det så kallade "Generationsmålet". Det innebär att lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta till nästa generation. Förändringen ska ske utan att orsaka miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Det krävs nytänkande, utveckling och olika insatser för att lösa problemen. Vi kommer bland annat att behöva ny teknik och förändrade levnadsvanor.

Samhällsekonomin mår bra av att vi konsumerar – då skapas tillväxt, sysselsättning och skatteintäkter. Samtidigt vet vi att en stor del av dagens miljöproblem hänger ihop med hur vår produktion och konsumtion ser ut. För att konsumtionens negativa klimat- och miljöpåverkan ska minska måste vi förändra hur och vad vi konsumerar.

Makthavarnas arbete för hållbar konsumtion behöver ta hänsyn till olika intressen och till samhällsnyttan. Vi måste skapa tillväxt, fatta beslut och lösa problem som gör att vi når "Generationsmålet". Arbetet är också en del av det nationella införandet av Agenda 2030 - särskilt mål 12, som handlar om hållbar konsumtion och produktion.

Makthavarna

Ståndpunkt

.....

.....

.....

.....

.....

Argument

.....

.....

.....

.....

.....

Åtgärd

.....

.....

.....

.....

.....

Nyckelbegrepp

.....

.....

.....

Rollkort 3: Organisationen *Bli mer medveten*

För att skapa energi och konsumera som vi gör använder vi jordens resurser. Om alla levde som i Sverige skulle fyra jordklot behövas för att resurserna skulle räcka till. Det finns en ekvation här som inte går ihop, vi kan inte bara fortsätta växa i all framtid utan att vi får ett hållbarhetsproblem.

För att värna naturen och hållbart bruka våra naturresurser måste konsumtions- och produktionsmönster anpassas efter planetens gränser. Vi människor är orsaken till miljöproblemen och därför måste vi också skapa lösningarna genom att ställa om våra levnadsvanor och samhällen. Omställning till ny teknik och innovationer är viktigt men det kommer inte att räcka. En inre omställning som leder till ändrade attityder, tankesätt och levnadsvanor hos människor är nödvändig. Alla vi människor måste bli mer miljöklaka och anpassa våra liv och samhällen efter naturens förutsättningar.

Utöver de ekologiska aspekterna av konsumtion måste vi också ta hänsyn till sociala aspekter. Det rapporteras om sociala problem som barnarbete och undermåliga villkor för dem som producerar det vi köper. Ett exempel är mineralen kobolt som används i batterier till elbilar och smartphones.

Vi stödjer enskilda konsumenter, företag och offentliga uppköpare att göra kloka val som bidrar till en mer hållbar konsumtion. Konsumentinformation och certifieringar är därför viktigt. Konsumentmakt påverkar samhället och leder ofta till nya politiska krav och skärpt lagstiftning.

Organisationen *Bli med medveten*

Ståndpunkt

.....

.....

.....

.....

Argument

.....

.....

.....

.....

.....

Åtgärd

.....

.....

.....

.....

Nyckelbegrepp

.....

.....

.....

Rollkort 4: Organisationen *Teknikutveckling är framtiden*

Hushållens konsumtion har under de senaste åren varit motorn i den svenska ekonomin med ett stort bidrag till BNP-tillväxten. Dessutom visar undersökningar att ökad hushållskonsumtion leder till ökad sysselsättning i framtiden.

Konsumtionen är inte något som ska bekämpas. Konsumtionssamhället ska istället bejakas – eftersom det är bästa sättet att öka handeln och stimulera ny teknik. Då kommer vi också att hitta lösningarna på de stora världsproblemen som tex global uppvärmning.

Att sluta köpa är fel väg att minska fattigdom. Att öppna västvärldens marknader mer för utvecklingsländerna är en bättre väg. Inte heller för att lösa miljöproblemen är minskad konsumtion en vettig metod. Ekonomisk tillväxt och konsumtion går att förena med en bättre miljö. Ju bättre vi får det, desto mer miljöförbättringar får vi råd med. Den tekniska utvecklingen står inte heller still. Aktiva konsumenter och producenter driver fram nya bättre sätt att konsumera och producera på. Den viktigaste rollen som Sverige kan spela för att bekämpa de globala miljöproblemen handlar om teknikspridning och innovationer.

Organisationen *Teknikutveckling är framtiden*

Ståndpunkt

.....

.....

.....

.....

.....

Argument

.....

.....

.....

.....

.....

Åtgärd

.....

.....

.....

.....

.....

Nyckelbegrepp

.....

.....

.....

3. Avsluta med en egen reflektion där du resonerar kring paradoxen "Det är bra för ekonomin att vi konsumerar mera, men samtidigt behöver vi konsumera mindre". I din reflektion ska du använda argument, åtgärder och nyckelbegrepp från de olika rollbeskrivningarna ovan.

Konsumtion bör minska/öka/förändras...

För att...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Eftersom...

.....

.....

.....

.....

Vilket leder till...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Å andra sidan...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kunskapskrav i Samhällskunskap 1a1 och 1b

E	C	A
<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p> <p>Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera några orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med enkla omdömen. Eleven diskuterar utförligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p> <p>Eleven kan ge välgrundade argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifierar flera orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med nyanserade omdömen. Eleven diskuterar utförligt och nyanserat orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p> <p>Eleven kan ge nyanserade argument för sina ståndpunkter och värderar med nyanserade omdömen andras ståndpunkter.</p>